

FESTES DEL FOC DEL SOLSTICI D'ESTIU ALS PIRINEUS
PATRIMONI CULTURAL IMMATERIAL DE LA HUMANITAT DE LA UNESCO

FESTES DEL FOC DEL SOLSTICI D'ESTIU ALS PIRINEUS

DOSSIER DE PREMSA
Lleida, desembre de 2015

Número

01073/2015

Àrees del Patrimoni Cultural Immaterial amb què s'identifica

- Les tradicions i expressions orals, inclòs l'idioma com a vehicle del patrimoni cultural immaterial
- Els usos socials, rituals i actes festius
- Els coneixements i usos relacionats amb la natura i l'univers
- El saber fer lligat a l'artesanía tradicional

Estaments oficials que promouen la candidatura

Els governs d'Andorra, França i Espanya

**Direcció del Patrimoni Cultural
Ministeri de Cultura
ANDORRA**

**Conservació del Patrimoni
Departament de Direcció de la Recerca i de la Política Científica
Direcció General de Patrimonis
Ministeri de Cultura i de Comunicació
FRANÇA**

**Direcció General de Belles Arts i Béns Culturals i d'Arxius i Biblioteques
Ministeri d'Educació, Cultura i Esport
ESPANYA**

Lloc i data d'aprovació

Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat de la Unesco
Namíbia, del 30 de novembre al 4 de desembre de 2015

■ ELS NOMS DE LA FESTA

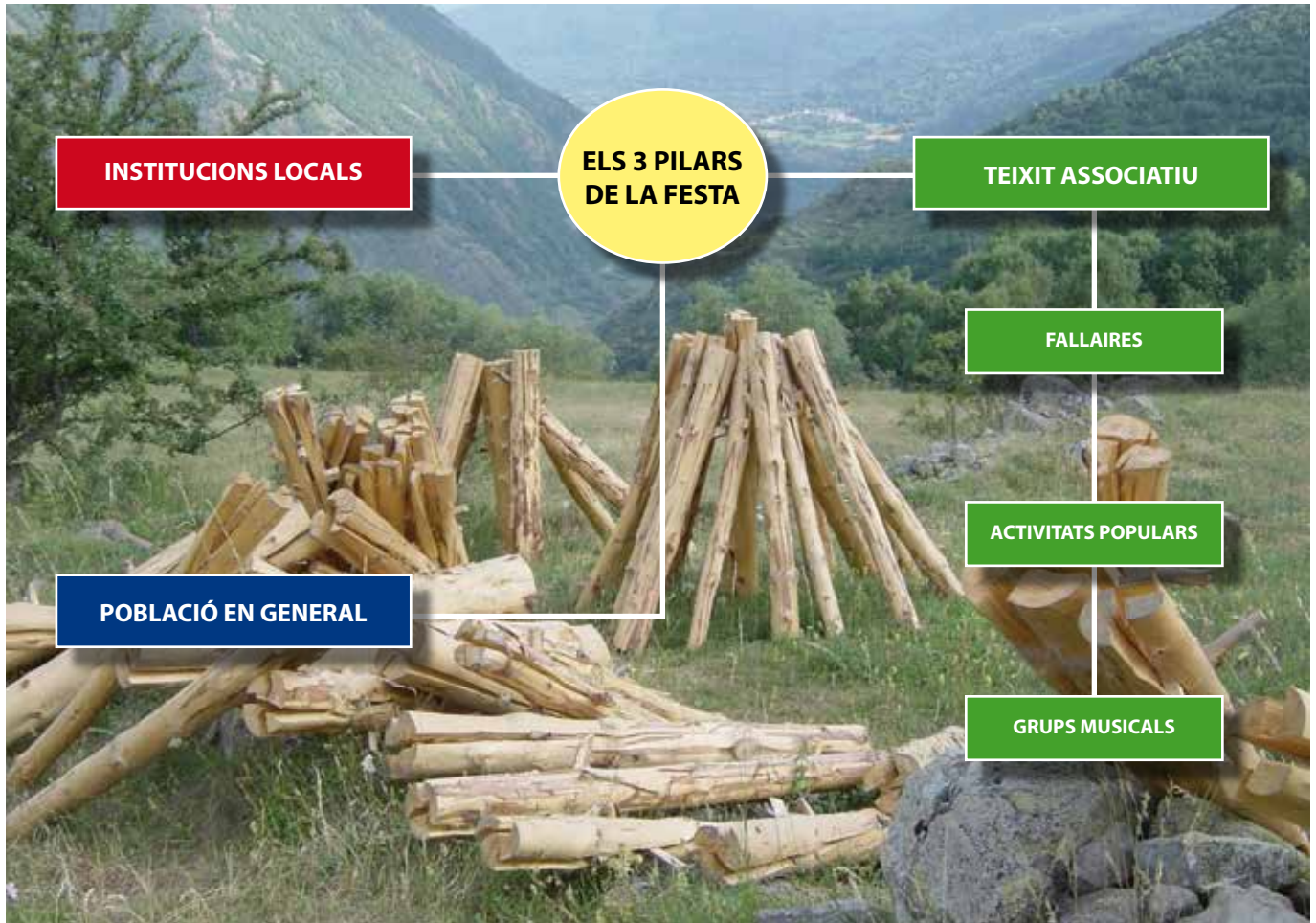
Nom oficial segons la llengua

- Les festes del foc del solstici d'estiu als Pirineus (CATALÀ)
- Las fiestas del fuego del solsticio de verano en los Pirineos (CASTELLÀ)
- Les fêtes du feu du solstice d'été dans les Pyrénées (FRANCÈS)
- Es hèstes deth huec deth solstici d'estiu en es Pirinèus (OCCITÀ D'ARAN)
- Las fèstas del fuòc del solstici d'estiu als Pirenèus (OCCITÀ)
- Les fiestas del foc del solsticio d'estiu als Pirinèus (FABLA ARAGONESA)

Principals variacions del nom segons els indrets

- La Cremada de Falles (Andorra)
- Les Falles (Isil, Sahún, Bonansa)
- Les Falles de Saúnc (Sahún)
- Baixada de Falles (Vilaller, Montanuy, Aneto, Castanesa, Senet, Alins)
- Córrer les Falles (Eril la Vall, Boí, Barruera, Durro, Taüll, El Pont de Suert, Casós, Llesp)
- Corré las Fallas (Laspaúles)
- Festa de la Falleta (San Juan de Plan)
- Las Fallas (Bonansa)
- Le Brandon de la Saint-Jean (et de la Saint-Pierre) (Luchon)
- Eth Halhar (Saint-Aventin)
- Crema deth Taro (Arties)
- Crema deth Haro e des Halhes (Les)
- La Biga (Senet)
- Falles de la Verge de Ribera (La Pobla de Segur)
- La Fia Faia (Bagà i Sant Julià de Cerdanyola)

Les Festes del Foc del Solstici d'Estiu als Pirineus ha estat impulsada per les entitats que conformen els 3 pilars de la festa: les institucions locals, la població en general que hi participa activament i el teixit associatiu, des dels mateixos grups i associacions de fallaires fins als grups musicals que s'hi impliquen i la resta d'associacions que organitzen activitats populars al voltant de la festa.

La candidatura de les Festes del Foc del Solstici d'Estiu als Pirineus (falles, haros i brandons) està promoguda pels governs d'Andorra, França i Espanya, i la impulsen 63 pobles: 34 francesos, 17 catalans, 9 aragonesos i 3 andorrans.

■ ELS IMPULSORS DE LA FESTA I DE LA CANDIDATURA

El procés per a la presentació de la candidatura s'inicia l'any 2007 arran de les primeres propostes per part de diverses comunitats de fallaires, i comencen llavors els primers contactes i reunions entre membres d'aquest teixit cultural dels tres estats, així com entre els representants de les seves institucions locals, regionals o nacionals, segons cada cas.

L'entusiasme, la determinació i la convicció que esdevenir patrimoni cultural immaterial de la Unesco era possible els va portar a començar a treballar en la candidatura.

Els fallaires dels Pirineus, acompanyats dels seus representants a tots els nivells dels tres estats, amb el seu esperit solidari, cooperatiu i tenaç han estat decisius per tirar endavant aquesta candidatura.

ACCIONS PRINCIPALS

2008

Contacte amb associacions i grups de fallaires que volguessin formar part de la candidatura.

2009

Primera trobada de fallaires dels Pirineus a Isil.

Es pren consciència de la dimensió de la festa i de la seva naturalesa transpirinenca, i es comencen a organitzar com a associació de fallaires.

2010

Segona trobada de fallaires dels Pirineus a Isil.

S'intensifiquen els treballs i comença a esdevenir una realitat el fet de presentar la candidatura.

2011

Tercera trobada de fallaires dels Pirineus al Pont de Suert.

Estan en curs dos treballs de recerca i de documentació sobre les falles en territori transfronterer, que s'inclouran en la candidatura.

Es publica el llibre *Isil i les falles* (1957).

S'intensifiquen els contactes en l'àmbit associatiu i institucional.

La candidatura ja és un projecte comú.

2012

Quarta trobada de fallaires dels Pirineus al Pont de Suert.

Un dels treballs de recerca es publica a la *Revista d'Etnologia de Catalunya* (núm. 38, juliol de 2012), publicació de referència en la seva especialitat.

L'altre treball veu la llum en forma de llibre, *Foc al faro*, escrit en català, francès i espanyol, i presentat en el marc de l'encontre.

Neix l'Associació Cultural de Municipis Fallaires de Catalunya i Aragó, integrada per molts dels pobles involucrats en la candidatura i essent un dels seus objectius principals presentar la candidatura.

Andorra la Vella i l'Associació de Fallaires d'Andorra la Vella, amb el suport del Ministeri de Cultura i d'Afers Estrangers d'aquest país, s'impliquen formalment en el projecte.

Andorra assumeix la coordinació tècnica transnacional.

2013

Cinquena trobada de fallaires dels Pirineus a Alins.

Es fa balanç de tota la feina feta per a la presentació de la candidatura.

Neix el Grup de Treball Multinacional (GTM). Integrat per 20 persones de la comunitat de fallaires, serà l'encarregat d'elaborar el dossier final de la candidatura.

2014

Sisena trobada de fallaires dels Pirineus a Les.

El GTM es reuneix de manera sistemàtica per preparar els detalls finals de la redacció del dossier.

Es presenta la candidatura de les Festes del Foc del Solstici d'Estiu als Pirineus a Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat de la Unesco el mes de març d'aquest any.

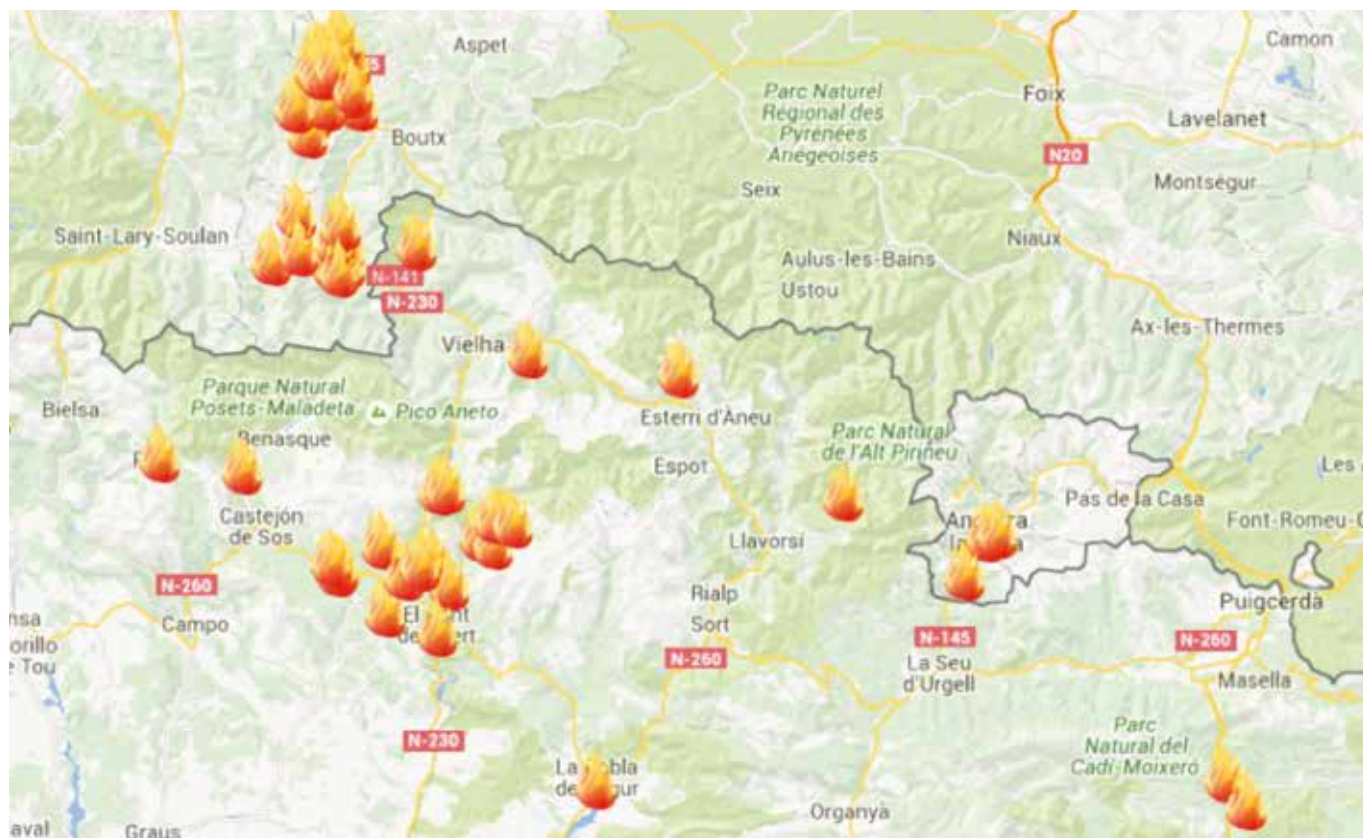
2015

El GTM es continua reunint per vetllar per la candidatura.

La preparació d'aquest projecte comú ha suposat el naixement d'una solida xarxa de comunitats de fallaires transpirinencs.

LA LOCALITZACIÓ DE LA FESTA

Mapa de localització dels indrets de la Festa del Foc del Solstici d'Estiu als Pirineus

CATALUNYA	
Alins	Les
Arties	Llesp
Bagà	La Pobla de Segur
Barruera	El Pont de Suert
Boí	Sant Julià de Cerdanyola
Casós	Senet
Durro	Tahull
Erill la Vall	Vilaller
Isil	

ARAGÓ	
Aneto	Sahún
Bonansa	San Juan de Plan
Castanesa	Suils
Laspaules	Villarrué
Montanuy	

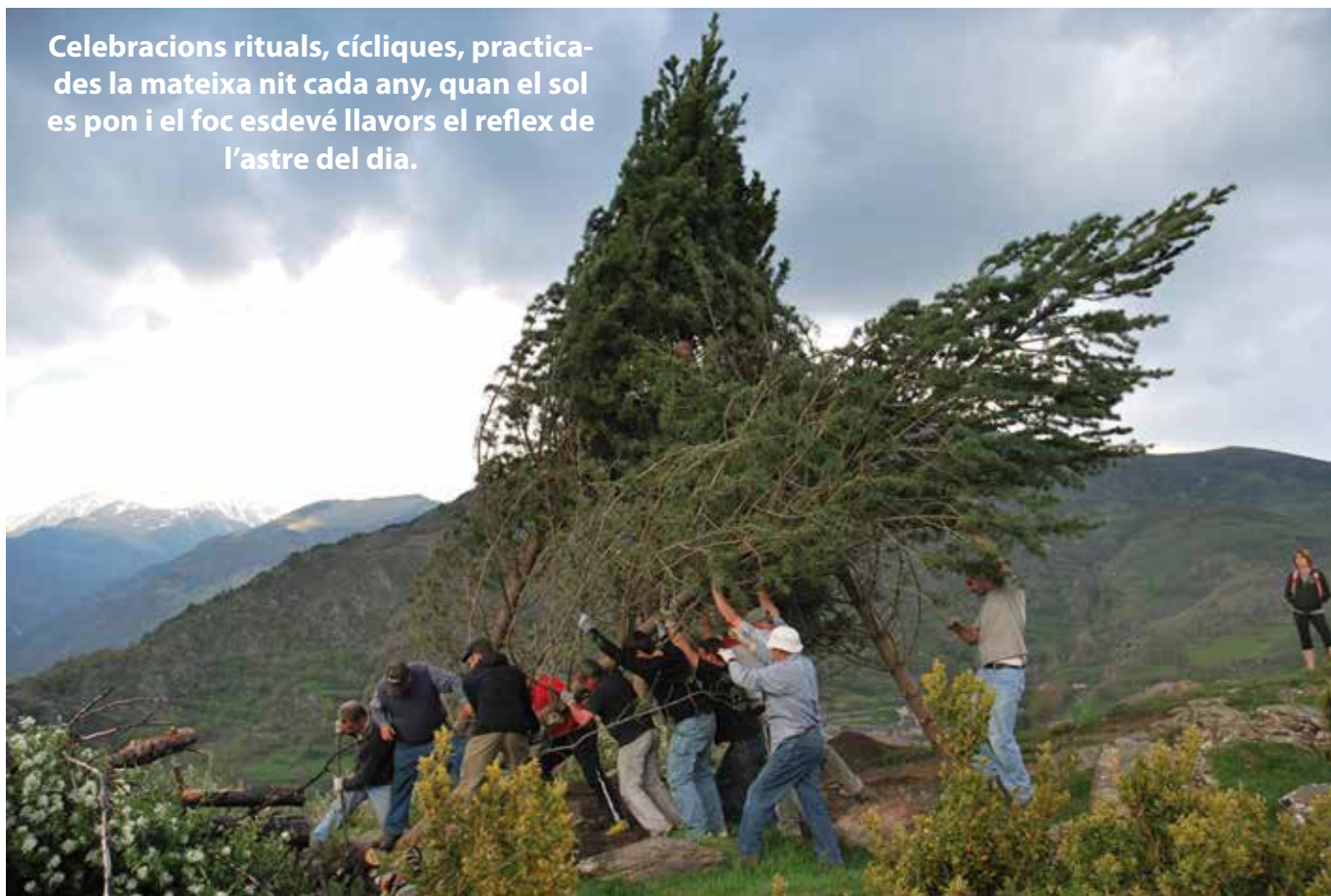
<https://goo.gl/y87xR3>

FRANÇA	
Anla	Mayrègne
Antichan	Montauban-de-Luchon
Aveux	Moustajon
Bagnères-de-Luchon	Ourde
Bertren	Sacoué
Bramevaque	Saint-Aventin
Cazarilh	Saint-Mamet
Créchets	Sainte-Marie
Esbareich	Saléchan
Ferrère	Salles-et-Pratviel
Gaudent	Samuran
Gembrie	Sarp
Ilheu	Siradan
Izaourt	Sost
Juzet-de-Luchon	Oô
Loures-Barousse	Thèbe
Mauléon-Barousse	Troubat

ANDORRA
Andorra la Vella
Les Escaldes i Engordany
Sant Julià de Lòria

Celebracions rituals, cícliques, practica-
des la mateixa nit cada any, quan el sol
es pon i el foc esdevé llavors el reflex de
l'astre del dia.

Els Pirineus, muntanyes que la mitologia sovint ha imaginat en flames, acullen un eixam de comunitats que perpe-
tuen una tradició d'arrel mil·lenària, les festes del foc del solstici d'estiu: falles, haros i brandons.

Originàriament paganes (adoració del Sol), més tard cristianitzades (Sant Joan Baptista, Sant Joan Evangelista), avui s'han convertit en festes col·lectives i socialitzadores. Les festes, que encara conserven una atmosfera màgica i simbòlica, testimonien aquesta barreja de creences, costums i rituals.

Durant dies, es preparen les falles segons el saber fer tradicional... I arriba la nit.

Des del cim de la muntanya, comença la baixada de falles serpentejant pel camí fins al poble i a l'entrada de la vila o al mig de la plaça, on sovint hi ha plantada la falla

major, els fallaires hi deixen els troncs encesos. D'aquesta manera, es reprèn el ritus. Les flames, amb virtuts purificadores, vivificants i fertilitzants, escampen el seu fum per la muntanya, els camps, les poblacions i la gent que s'hi aplega.

La festa es converteix en un espai cultural que, associat a la celebració, dóna cabuda a altres manifestacions que giren al voltant dels àpats, la música i el folklore popular.

Al matí, la gent agafa brases o cendres de la foguera, que s'emporta a casa per protegir la seva llar durant la tot l'any.

**FALLES, HALHES, HALHAS (Del llatí *facula*, torxa)
HAROS, TAROS, HARTS, FAROS (Del grec *pharos*, far)
BRANDONS (De la llengua dels francs *brand*, tea; de l'occità *brandou*, branca verda)**

Per als joves, la primera vegada que baixen és molt especial: simbolitza el pas de l'adolescència a l'edat adulta. Per a tothom, el recolliment al voltant del foc és un moment compartit per dedicar un pensament als que ja no hi són.

Les institucions, les associacions i, en general, els habitants dels pobles que conserven aquesta tradició són els promotors de la festa. Ara bé, les festes del foc són un patrimoni que pertany a tota la comunitat que s'hi aplega al voltant, que és alhora la que participa en aquesta manifestació cultural ancestral.

De fallaire en pot ser tothom que vulgui participar activament en la baixada de falles, encara que existeixen persones implicades en l'organització que assumeixen diferents responsabilitats en moments o rituals concrets de la festa o de la seva preparació. Encara avui, la representació institucional, eclesiàstica i civil hi és viva i present en les celebracions.

Fallaire: *m i f* Persona que, amb una falla encesa a la mà, pren part en certes festes especialment les que fan en alguns indrets dels Pirineus la revetlla de Sant Joan.

■ ELS PROTAGONISTES

A la banda de Luchon, l'alcalde, acompanyat del capellà, és l'encarregat d'encendre el brandó, que prèviament han preparat els empleats de l'Ajuntament. A Arties, en canvi, l'alcalde ha d'apagar el taro.

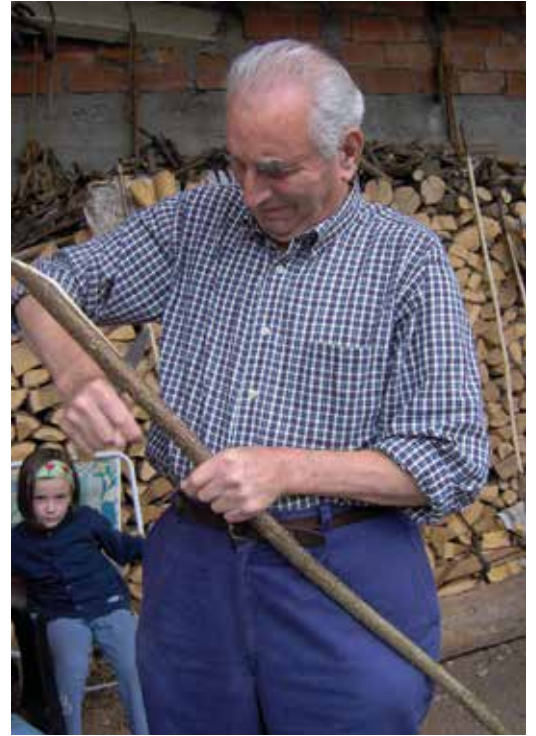
A Isil, són els fallaires qui preparen les falles. L'encesa de la falla major a la plaça del poble marca l'inici de la baixada de falles des del faro.

A Les, és el capellà qui encén l'haro, mentre que són els veïns del municipi els que el preparen (shasclada) i el planten (quilha).

A Sahún o a Boí, l'últim casat del poble encén la falla i, a Catalunya, on se l'anomena fadri major, encapçala el descens des de la muntanya a la vila.

A Andorra la Vella, cada any escullen el fallaire major, home o dona, i el fallaire menor, responsable dels joves de fins a 16 anys, els quals encapçalen la comitiva.

A la Pobla de Segur, les dones hi tenen un paper específic. Les pubilles esperen els fallaires a l'entrada de la vila amb coca de sucre i moscatell. Són les amfitriones que, agafades del braç d'un fallaire, condueixen la comitiva fins a la plaça aturant-se abans a fer l'ofrena del seu ram a la Verge de Ribera.

Totes les persones amb funcions i responsabilitat específiques a la festa, seleccionades de manera formal o no, són les principals encarregades d'aprendre, en primer lloc, i de transmetre, en segon, els coneixements, habilitats i rituals que giren al voltant de la celebració de les falles.

La família

Veritable nucli de transmissió on s'aprèn a estimar aquest patrimoni per revivre'n la memòria i transmetre-la a les generacions més joves. Hi pren importància l'oralitat, amb expressions i vocabulari propis.

El teixit associatiu

Legalment constituït o no, és fonamental per a l'organització i per a la transmissió de tots els coneixements i rituals. Aquest teixit l'integren no solament els grups de veïns o les associacions de fallaires sinó també les manifestacions folklòriques, els grups musicals, i els balls i les danses que s'acompanyen de música tradicional.

Estaments oficials

Les escoles i ajuntaments organitzen tallers i activitats culturals per donar a conèixer les tradicions locals. Les institucions locals juguen un paper molt important en la convocatòria i difusió de la festa.

■ ELS VALORS

Les Festes del Foc del Solstici d'Estiu als Pirineus són esdeveniments que requereixen un gran esperit de cooperació, solidaritat, generositat i respecte mutu, així com d'esforços compartits.

Es tracta d'una festa pública i popular, acollidora, inclusiva, oberta, sense cap tipus de discriminació ètnica, religiosa, social, política, de gènere o cap altra. El seu caràcter festiu promou el diàleg, i l'intercanvi social i cultural.

Aquesta gran participació voluntària de les poblacions, i el caràcter elemental i natural dels materials utilitzats fa que aquesta festa no necessiti pressupostos elevats i que

no generi residus. A més, els vilatans experimentats o els organismes competents trien els llocs més apropiats on agafar els troncs, sense efectes negatius per al bosc, per a la preparació de falles, haros i brandons. Altrament, voluntaris equipats o bombers acompanyen les celebracions per prevenir i evitar qualsevol incident a causa del foc.

Així, la festa també es converteix en una pràctica cultural que contribueix al coneixement i respecte de la natura, les muntanyes i el bosc. És, per tant, un element basat en l'educació i el respecte del desenvolupament sostenible.

**Cooperació, solidaritat, generositat,
respecte, esforç, sentit de pertinença,
identitat, continuïtat...**

Tradició, cultura...

**Una festa pública, popular, oberta,
acollidora, inclusiva...**

Prop de 75 persones, associacions i institucions relacionades amb el món de les falles van aportar el seu testimoni sobre la festa i els procediment tradicional que se seguia en els escrits que van adjuntar a la proposta de la candidatura de les Festes del Foc del Solstici d'Estiu als Pirineus com a Patrimoni Cultural Immaterial de la Unesco.

Sahún 15-1-2014

Tomás Latorre Torrente, nací en Julio de 1928 en la localidad de Sahún. Desde muy pequeño he vivido con mucha ilusión una de las tradiciones más ancestrales del pueblo, "les falles", que se celebran la noche del 23 de junio.

Primero vi como los mayores, mis abuelos unos días antes de la noche de San Juan, preparaban las cortezas del "albá" (abedul) para luego doblarlas y unirlos a una vara de avellano. Aprendí de ellos, hace muchos años y cada año para que el ritual se repita sigo haciendo el mismo proceso, preparo falles para mis nietos, sobrinos, amigos que con tanta alegría esperan la noche mágica para quemarlos.

Igual que a mí me transmitieron esa ilusión y la he vivido hasta ahora he intentado hacerla llegar a mi familia, amigos...

Por lo que veo muy importante la inscripción de esta candidatura de las falles como bien inmaterial ante la Unesco.

T. Latorre

Tomás Latorre Torrente, 86 anys

Sahún, 15/01/2014

Tomás Latorre Torrente, nací en julio de 1928 en la localidad de Sahún. Desde muy pequeño he vivido con mucha ilusión una de las tradiciones más ancestrales del pueblo, "les falles", que se celebra en la noche del 23 de junio.

Primero vi como los mayores, mis abuelos, unos días antes de la noche de San Juan, preparaban las cortezas del "albá" (abedul) para luego doblarlas y unirlos a una vara de avellano. Aprendí de ellos, hace muchos años y cada año para que el ritual se repita sigo haciendo el mismo proceso, preparo falles para mis nietos, sobrinos, amigos, que con tanta alegría esperan la noche mágica para quemarlas.

Igual que a mí me transmitieron esa ilusión y la he vivido hasta ahora, he intentado hacerla llegar a mi familia, amigos...

Por lo que veo muy importante la inscripción de esta candidatura de las falles como bien inmaterial ante la Unesco.

Andorra la Vella
13/02/14 Laia Burgos Muñoz
1 de Març del 2005
Vull donar suport a les falles d'Andorra,
perquè siguin reconegudes com a patrimoni
per l'Unesco, amb la meua primera redacció
de la classe 3rA de l'escola Anna Maria
Janer

LES FALLES D'ANDORRA

Les falles d'Andorra la Vella es fan girar
i cremar cada any a la revetlla de Sant Joan
el dia 23 de juny. És una festa molt antiga i
tradicional. Hi han dos tipus de falles de foc
i dos de llum. La falla de foc antiga es fa
amb un tronc llarg i prim i escorça de beç
assegada. La falla de foc actual es fa amb
un paper reciclat per no fer malbé els arbres, que
ens el fan al museu paperes de Capellades.

La falla de llum petita porta una bola
de llum i la fan girar els infants d'un a
dotze anys i la falla gran porta quatre boles
de llum que la fan girar els adolescents de
dotze a setze anys. Jo fa anys que sóc
fallaire i em diverteixo molt fent rodar les falles
a la nit de Sant Joan, menjant coca i mirant
la foguera i el ball de bruixes.

Laia Burgos Muñoz, 8 anys

Andorra la Vella, 13/02/2014

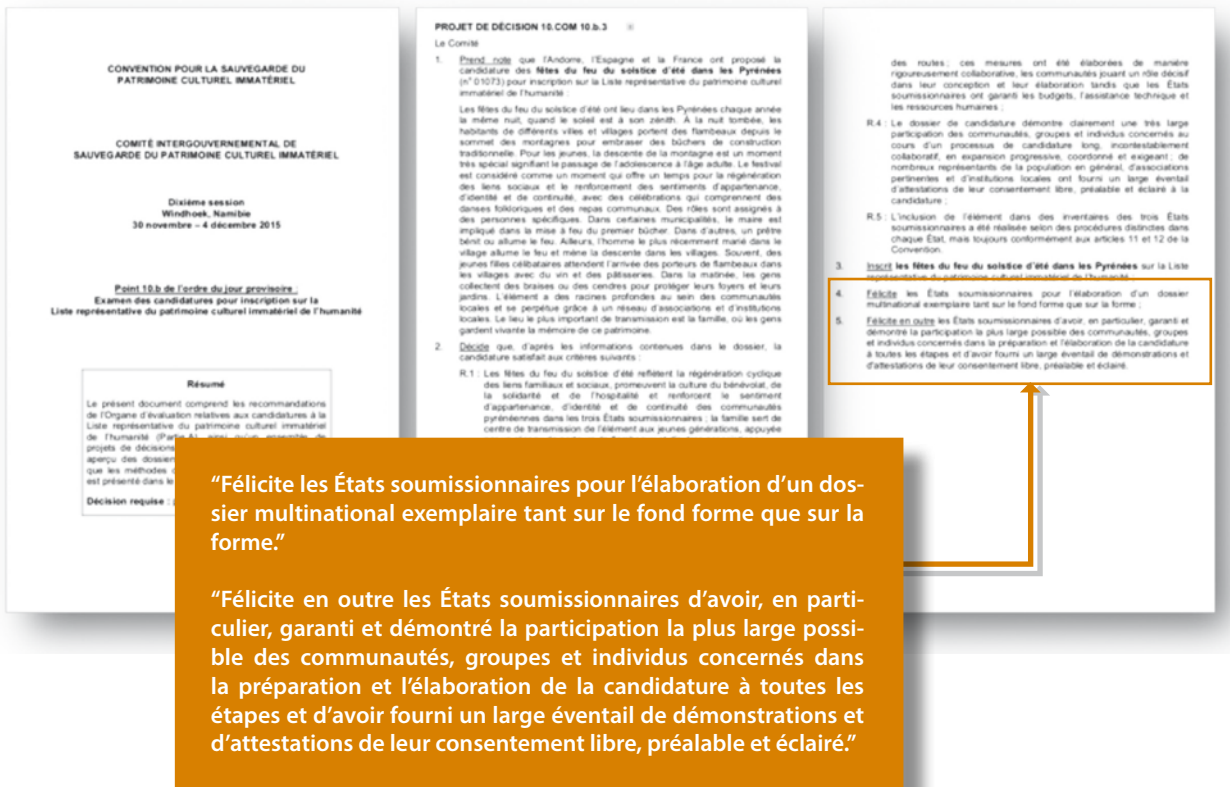
Vull donar suport a les falles d'Andorra, perquè siguin reconegudes com a patrimoni per la Unesco, amb la meua primera redacció de la classe de 3r A de l'escola Anna Maria Janer.

LES FALLES D'ANDORRA

Les falles d'Andorra la Vella es fan girar i cremar cada any a la revetlla de Sant Joan el dia 23 de juny. És una

festa molt antiga i tradicional. Hi ha dos tipus de falles de foc i dos de llum. La falla de foc antiga es fa amb un tronc llarg i prim i escorça de beç assegada. La falla de foc actual es fa amb un paper reciclat per no fer malbé els arbres, que ens el fan al museu paperes de Capellades.

La falla de llum petita porta una bola de llum i la fan girar els infants d'un a dotze anys, i la falla gran porta quatre boles de llum i la fan girar els adolescents de dotze a setze anys. Jo fa anys que sóc fallaire i em diverteixo molt fent rodar les falles la nit de Sant Joan, menjant coca i mirant la foguera i el ball de bruixes.

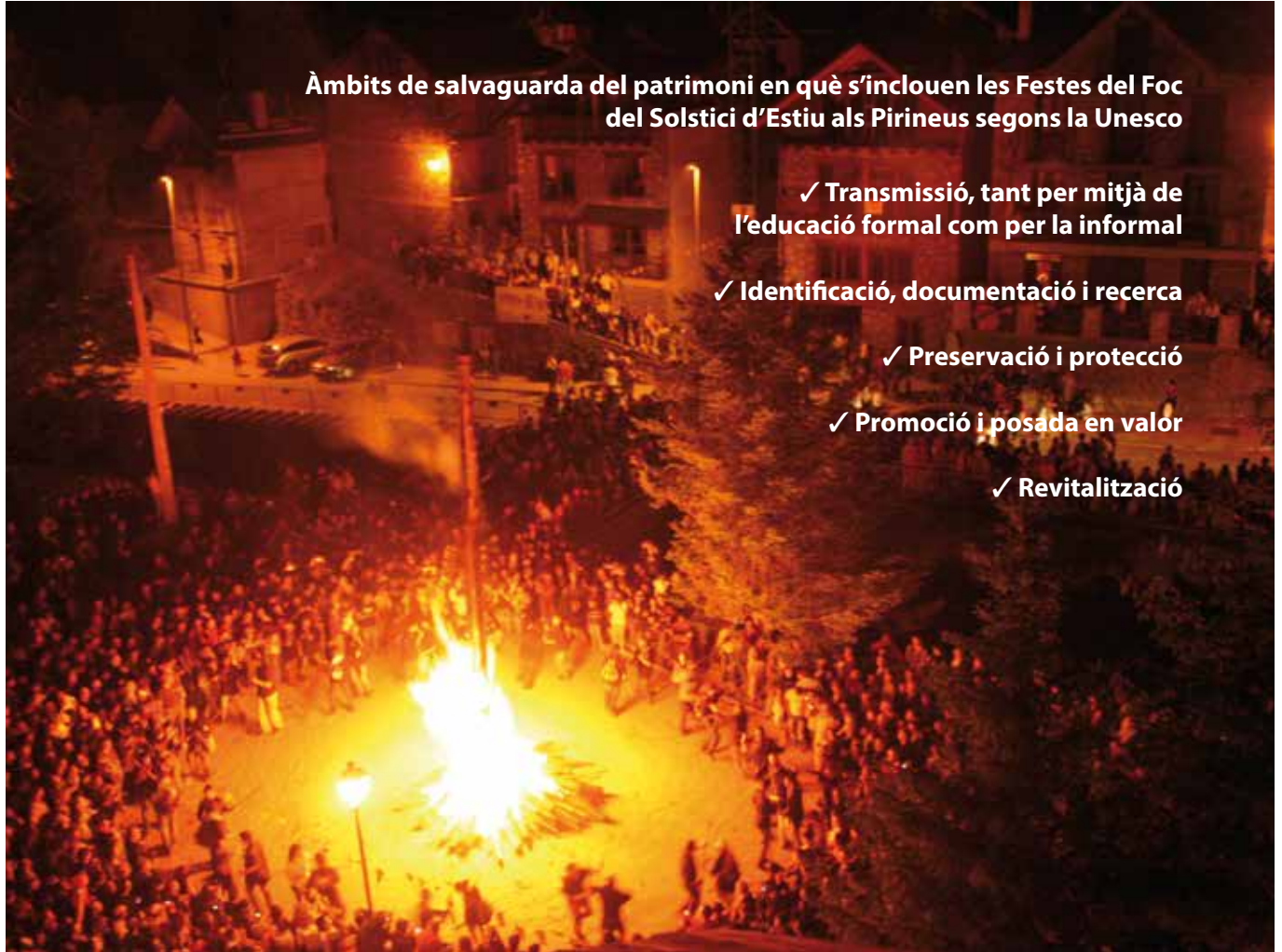

Acomençament de novembre, el Comitè Intergovernamental de Salvaguarda del Patrimoni de la Unesco va comunicar als responsables de la candidatura de les Festes del Foc del Solstici d'Estiu als Pirineus que la seva proposta havia estat informada favorablement per ser inclosa en la llista de representants del Patrimoni Cultural Immaterial de la Unesco. L'aprovació definitiva restava només pendent, doncs, de la decisió que es prengués en la Convenció que aquesta organització celebraria a Namíbia a principis de desembre.

En un comunicat que el Comitè va fer arribar als representants de la candidatura, aquest organisme va expressar que la candidatura número 1073, corresponent a les Festes del Foc, mereixia la felicitació per "l'elaboració d'un expedient multinacional exemplar", i per l'alta participació demostrada així com per "l'àmplia gamma de manifestacions i de testimonis" relacionats amb aquesta manifestació cultural.

En el document d'avaluació, l'òrgan de la Unesco destaca que la candidatura satisfà els seus criteris i en concreta cinc requisits:

- les festes reflecteixen la regeneració cíclica dels llaços familiars i socials, i promouen la cultura del voluntariat, la solidaritat i l'hospitalitat, així com el sentit de pertinença, la identitat i la continuïtat;
- el caràcter multinacional i seva llista representativa;
- el fet que les mesures proposades es caracteritzen pel seu enfocament integral i transversal que abasta tots els components intangibles, i que s'han elaborat en col·laboració entre comunitats i estats;
- l'àmplia participació de comunitats, grups i individus,
- i finalment que tres estats hagin tirat endavant la candidatura tenint en compte els procediments propis de cadascun i el comuns que demana la Unesco.

Àmbits de salvaguarda del patrimoni en què s'inclouen les Festes del Foc del Solstici d'Estiu als Pirineus segons la Unesco

- ✓ Transmissió, tant per mitjà de l'educació formal com per la informal
- ✓ Identificació, documentació i recerca
- ✓ Preservació i protecció
- ✓ Promoció i posada en valor
- ✓ Revitalització

Els integrants de la candidatura, comunitats de fallaires i estats, es comprometen a salvar el patrimoni de la festa, un cop aprovada la seva proposta per la Unesco, segons els objectius que es detallen a continuació:

- Recerca i elaboració d'estudis per aprofundir en el coneixement de la manifestació cultural
- Difusió de la festa per mitjà de les noves tecnologies, i una bona connexió entre les diferents comunitats de fallaires per assegurar i millorar l'intercanvi d'informació
- Protecció dels espais i recorreguts on té lloc la festa per protegir-ne el context físic, històric i paisatgístic
- Suport a les associacions i grups dels pobles fallaires perquè són el pilar fonamental per a la perpetuació de la festa

El GTM treballa en aquests moments per la creació de l'Associació Internacional de Fallaires, que ha de ser l'entitat hereva de l'esperit de la candidatura i d'aquesta salvaguarda.

WEB CANDIDATURA UNESCO

<http://goo.gl/MdwlOe>

MÉS INFORMACIÓ

Marcel·la Andreu Gasa

mandreu@suigeneriscreativa.com

T 680 120 264

www.suigeneriscreativa.com

GRAFISME

Josep Maria Cazares

info@cazares.cat

www.cazares.cat

Amb el suport de

